

Alter casus, quem Nicolius d. lib. 1. tit. 10. n. 33. adjungit Errori dirimenti Matrimonium ex defectu consensus, est defectus ætatis in contrahentibus; nam Masculi debent esse puberes, mulieres verò Viripotentes; quod evenire solet Masculis post decimumquartum annum; feminis verò post duodecimum; & ideò si ante illud tempus Matrimonium contrahant per verba de presenti, contrahunt nulliter, & invalidè, & resolvitur contractus in pura Sponsalia de futuro; nisi forte naturæ, & rationis vigor suppleret defectum ætatis. cap. fin. De Spons. Inpub. Undè Sacra Concilii Congregatio in una Reatina 14. Junii 1621. censuit, Matrimonium cum puella impubere, cui sex dies tantum deerant ad complendum annum duodecimum, reputari nullum, nisi probetur, quòd tempore contracti Matrimonii malitia puellæ suppleret ætatem, ut refert Nicolius d. num. 33. de qua re videndus Narbona de Ætate Anno Decimoquarto quest. 9. in qua DD. cumulat de hac ætate tractantes, & advertit, eam non esse præscriptam de Jure naturæ, sed ex jure positivo; ideò que Summum Pontificem, imò omnes Episcopos posse concedere, ut ante complementum prædictorum annorum Sponsi valeant contrahere Matrimonium de presenti, quando sibi conflet, in eis malitiam supplere defectum ætatis; quod etiam scribunt Sanchez de Matrim. lib. 1. disp. 17. & lib. 7. disp. 104. Reginald. lib. 31. num. 171. & Barbosa in Collect. DD. ad cap. Puberes. num. 5. De Spons. Impuber. necnon De Offic. & Pot. Episc. alleg. 35. num. 20. Et hæc omnia dicta sunt de prima specie Impedimenti Erroris, nempe de Errori persone.

Alter species Erroris, est non circa personam, cum qua contrahitur Matrimonium, sed circa qualitates ejusdem personæ, ut si quis credat eam esse Nobilem, vel Divitem, vel Virginem; & inito Matrimonio reperiat, eam esse plebejam, inopem, vel corruptam. Et circa hunc errorem Qualitatis omnes Scribentes firmiter Regulam negativam, idest per illum non irritari Matrimonium ex cap. Unic. 29. quest. 1. quam tamen statim limitant, nisi ipse error Qualitatis redundet in substantiam personæ: tunc enim forment Regulam affirmativam, & dicunt, hujusmodi errorem Qualitatis, in substantiam personæ redundantem, irritare, ac dirimere Matrimonium. Ita Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 28. numer. 23. Thomas Tamburin. eod. tract. lib. 8. cap. 2. §. 1. num. 20. Bassilius Pontius lib. 4. cap. 21. Aversa quest. 12. sect. 1. Vers. Deinde. Gobatus in Theolog. Experim. tract. 9. a num. 108. & seqq. Salmanticenses d. tract. 9. cap. 10. Dub. 2. Matruius d. disp. 7. in 4. sent. num. 390. Emin. Card. de Lauræa de Matrim. disp. 21. art. 4. & 5. & alii plurimi, quos allegat, & eorum verba refert Barbosa in Votis Decisuris lib. 2. Vat. 19. a num. 55. & seqq. ubi in puncto disputat de nullitate Matrimonii ob errorem qualitatis redundantem in substantiam; & supradictis addendus est. Bissus in Hierurgia tom. 1. Verb. Error. num. 114. §. 5. ubi hæc habet:

Vel error circa qualitatem persone respicit substantiam persone, vel non. Si primum, atque talis error dirimit Matrimonium, quia idem est error circa qualitatem persone, respicientem tamen substantiam ipsius persone, ac si esset error directè circa substantiam; & sic error circa substantiam persone dirimit Matrimonium; ita etiam dirimit error circa qualitatem persone, que ipsius persone substantiam respiciat. At si error circa qualitatem persone non respiciat substantiam persone, tunc non dirimit Matrimonium; quia non datur Error in Materia, circa quam Matrimonium versatur. Ita Bissus. Verùm ad cognoscendum, quando error redundet in substantiam persone, adeò consulti, & discordes sunt Doctores in assignanda regula, ut illi, qui se profertur faciliores, in effectu obcuriores evadant, & quod mul-

ti afferunt de nullitate Matrimonii circa errorem qualitatis, alii affirmant de validitate; itaut Sanchez in uno themate d. lib. 7. disp. 28. dicat Matrimonium non obstante errore qualitatis fuisse validum; & contra in eodem themate Pontius d. lib. 4. cap. 21. sustinet, esse invalidum; & similiter Matrimonia non obstante prædicto errore qualitatis approbata à Tamburino d. lib. 8. cap. 2. §. 2. reprobandur à Bonacina ibidem ab ipotem Tamburino citato.

Igitur duæ regulæ sunt stabilientiæ à nobis, sub quibus vastissima hæc DD. disputatio restringatur; & aliqua certitudo, pro judicio ferendo circa nullitatem, vel validitatem Matrimonii cum errore qualitatis initi, indicetur. Una est, quando contrahens posuit illam qualitatem in conditione contractus; puta, duco te, si es filia Principis, aut Comitiss, aut Marchionis: Vel si es dives, si es Virgo, & 28 similes qualitates: & in hoc casu, deficiente illa qualitate, deficit valor Matrimonii; nam consensus à contrahente datus fuit conditionatus, si habeatur illa qualitas; & ea deficiente, deficit conditio, nullus datus fuit consensus, & nullum remanet Matrimonium. Emin. Card. de Lauræa disp. 20. num. 29. & 30. Et Salmanticenses d. cap. 10. n. 9. ubi ita loquuntur: Similiter est verum, quòd si aliquis formaliter, vel virtualiter vult contrahere sub illa conditione, quòd esset Virgo, nobilis, aut dives, ea deficiente, esset nullum Matrimonium, ut diximus de Matrimonii contractibus sub conditione de presenti cap. 7. num. 52. Ita Bassilius lib. 4. cap. 21. num. 5. Aversa quest. 12. sect. 1. fol. 500. Sanchez lib. 7. disp. 18. n. 21. Bonacina quest. 3. punct. 2. n. 6. & alii. Igitur quando qualitas personæ deducta est in conditione, vel formaliter, vel saltem virtualiter, certa regula est, quòd deficiente illa qualitate, deficit valor Matrimonii; quòd irritum, & nullum remanet ex defectu consensus.

Secunda Regula est, quando qualitas personæ non fuit deducta in conditione neque formaliter, neque virtualiter, sed tamen de ea actum est ante contractum Matrimonii; quia affirmarunt, vel mediator, vel ipsa persona cum qua contrahitur, eam esse exempli gratia, primogenitam, nobilem, divitem, virginem &c. Et in hoc casu distinguere oportet. 29 Vel contrahens intendit ducere in uxorem hanc mulierem præsentem, quam credit habere illam qualitatem: Vel ob illam qualitatem, in quam principalem dirigit mentem, intendit contrahere cum illa persona, quam ita qualificatam credit. In primo casu error qualitatis non dirimit Matrimonium, quia primario intendit ducere illam personam, secundario reflectit ad qualitatem. In secundo casu Matrimonium est irritum, & nullum; quia principaliter intendit contrahere cum persona habente illam suppositam qualitatem; secundario cum illa, cum qua contrahit, supponendo esse eandem, cui inest illa qualitas. Ita Bissus d. Verb. Error. §. 9. & 10. cujus verba juvat hic transcribere tamquam satis clara pro hujus regulæ intelligentia. Ait itaque §. 9. Ex dictis colligi potest brevis, & facilissima regula dignoscendi, quandonam qualitas transcat in substantiam persone, & quando non. Attende sensum duarum Propositionum sequentium. Petrus contrahit cum hac Antonia presente, quam putat esse primogenitam N. Comitiss. Alio modo: Petrus contrahere vult cum primogenita N. Comitiss, putans eam esse Antoniam hic presentem. Supponamus autem Antoniam feminam presentem in neutra propositione esse primogenitam N. Comitiss, sed in utraque dari errorem circa primogenititatem: Peto, in quantum propositione qualitas primogenititatis transcat in substantiam persone? Non in prima Propositione, quia in ea non determinatur persona per qualitatem primogenititatis, sed per presentiam; quia supponimus, Petrum contrahere cum presente. At verò in secunda propo-

sitione, sine dubio, primogenitura determinat personam, quia Petrus non contrahit cum presente, sed cum Primogenita N. Comitiss, quam putat esse hanc presentem; quare solum consistit in Primogenitam N. Comitiss, & nullo modo in presentem, nisi in suppositione, quòd sit Primogenita N. Comitiss. Igitur in prima propositione error qualitatis non dirimit Matrimonium, quia non afficit substantiam personæ; in secunda propositione idem error dirimit, & nullum reddit Matrimonium; quia personæ substantiam afficit, & transit in illam; ut docent etiam consimili exemplo, est mutatis verbis, Matruius d. disp. 7. num. 390. & 392. Pontius, Bonacina, Sanchez, Reginaldus, Hostiensis, Antonius Cuccus, Navarrus, & alii plurimi, quorum verba, (omni spreto labore) transcribit Barbosa d. lib. 2. Voto 19. a num. 55. & seqq. qui omnes dant exemplum de aliqua muliere, que consentiret in Matrimonium cum uno, quem crederet Filium Regis, Principis, Comitiss, aut alterius sublimis personæ; & deinde reperiret, non esse talem, sed hominem plebejum; omnes enim concludunt, Matrimonium illud esse irritum, & nullum ob impedimentum erroris qualitatis afficientis substantiam ipsius personæ.

Ad majorem intelligentiam hujus Erroris qualitatis valde conferat casus ille non factus, sed factus, quem narrat Caramuel in Theolog. Fundament. De Impedim. Erroris num. 2018. in meo codice; & quem transcribit Gobatus d. tract. 9. num. 103. existentem, (ut ait) in ejus codice Fundam. 70. n. 1340.

31 his verbis: Dalila Feminam alto nominis prædicitam reperit Rome Sempronius homo Germanus, dives, sed non nobilis. Dicebat Dalila se Filiam Comitiss à Liebenstein, fugisse Parentum tyrannidem, velle nubere. Cognoscebat Sempronius parentem, sciebat habere filiam, que rigorem, & domum pertulsa ad Monialium ceterium confugerat. Credit hanc esse, & illam in uxorem ducit. Revertitur in patriam opinionem jam sua Comes factus; at ibi reperit Comitiss filiam adque herere apud Moniales; & hanc esse mere triculam quandam, que casse, & nobilis Virginis nomen sumpserat. Quid faceret? Matrimonium esse nullum vociferatur. At Juriste dicunt, fuisse errorem in qualitate (hoc est in divitiis, nobilitate, forma &c.) adeoque Matrimonium tenere. Me consulit. Et ego sic questionem debere resolvì judicavi.

Quando nihil cogitans de Matrimonio in eundo vides puellam, quam audis esse prænobilem, parasam verò nubere etiam non nobili, modo hic sit pecuniosus; tu si probè numeratus concipias tunc primam animum ducendi uxorem, & hanc quidem, inducitur unice amore affinitatis cum illustri familia; accipiasque eandem ab illustri feminate ita laudatam; non valens niam equè nobilem nascisci; & ne quidem cogitans de Matrimonio, nisi occasione, atque studio illius de prædicata nobilitate; novo negotio, quin finit tui Matrimonii sit conjunctio, seu affinitas cum illustri prosapia. Ergo Matrimonium se habet, ut Medium respectu prædicte nobilitatis, affinitatisque; & quidem unicum Medium, quia alia ratione nequis conjungit cum illo prænobili sanguine. Ergo nihil est, quòd in hac muliere ames, aut eligas, nisi nobilitas, aut propier nobilitatem hujus appendices. Ergo si non adisti nobilitas, nihil est, quòd in ea ames, aut eligas. Ergo quando erras in ipsamet substantia Qualitatis, nullum est in hujusmodi casu Matrimonium, quia nullus est contractus, in cuius materia eligatur quidpiam. Huculque Caramuel.

Ex cujus argumentatione, & decisione supradicti Casus, ipsemet Gobatus d. tract. 9. num. 113. format hanc aliam Regulam ad cognoscendum, quando error Qualitatis afficiat substantiam personæ, & irritet Matrimonium, videlicet: Quando qualitas est finit Matrimonium, itaut Matrimonium sit unicum Medium ad finem illum essequendum, seu obtinendam De Sacram. Matrim.

illam qualitatem, tunc error qualitatis impedit valorem Matrimonii. Subindè idem Gobatus num. 114. sentit, Matrimonium prædicti Sempronii cum Dalila fuisse nullum, quia ejus primaria intentio, & præcipuus finis fuit contrahere cum filia Comitiss à Liebenstein; & Matrimonium illud fuit electum præcisè, ut Medium, & quidem unicum perveniendi ad prædictam affinitatem, & parentelam. Ergo (ait) si fuit (sicut revera fuit) erratum in substantia consanguinitatis, ac filiationis, qua se intimè copulatum Liebensteinensis mentiebatur Dalila, cum nihil fuit in Dalila, quòd amaretur (concludit etiam Gobatus cum Caramuele) aut eligeretur, contrañus Matrimonii fuit nullus.

Illud autem est notandum, quòd in foro fori difficillimum est obtinere sententiam nullitatis Matrimonii ob errorem in qualitate personæ; ea ratione, quia ut scribit Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 21. num. 50. justè, & prudenter decrevit Ecclesia, ut legitur in cap. Unic. 29. quest. 1. quòd error in qualitate non invalidet Matrimonium, ne confunderetur societas fidelium, pax communis turbaretur, & familiæ remanerent expostæ odiis, & rixis, prout incessanter contingeret, si super hoc impedimento qualitatis non cognita diffolverentur conjugia; quilibet enim post initas nuptias, facti penitens, assereret, se credidisse in corde ius qualitatem aliquam in conjugio, quam adesse non reperit; & ex ejus defectu prætenderet ob errorem qualitatis à Matrimonio resilire. Quamvis autem in foro poli esse possit irritum Matrimonium ob defectum qualitatis, cujus intuitu quis consentit in illud; aliter tamen sententiam non est in foro fori ob motiva prædicta; non est autem novum, ut ad tollenda gravia incommoda multa Matrimonia præsumantur valida in foro fori, quæ in foro poli talia non sunt, ut ait Glossa in cap. Cum in Apostolica. & in cap. Is, qui. De Sponsalib. atque in cap. Ad Nosfram. De Conjug. Servor. Idcirco cauti sint qui in contrahendo Matrimonio ducuntur motivo alicujus qualitatis in conjugio; & eam deducant expressè in pactum, & in conditionem, ad effectum, ut ea deficiente, possint sententiam nullitatis conjugii obtinere, ut diximus supra num. 28.

DECISIO XX.

ARGUMENTUM.

Agitur de Impedimento dirimente quod vocatur Conditio; & ostenditur, illud esse duplex: Unum Conditionis servilis; Alterum ob conventiones, seu pacta, sub quibus potest Matrimonium iniri. Declaratur primum, præmissa origine servitutis, ac servorum, nec non eorum sine apud nos Christianos. Explicatur Secundum per quatuor genera conditionum; & clarè, & ac facilè docetur, quando prædictæ omnes conditiones irritent Matrimonium; vel ipsæ irritentur.

SUMMARIUM.

1. Conditionis Vox denotat duo impedimenta dirimentia. Et que?
2. Conditio servilis ignorata est impedimentum dirimens.
3. Conditio servilis hominum quando habuit initium?
4. Quando habuerit finem Patavii & alibi?
5. Homines servi tanquam bestie veniunt apud Mahometanos.
6. Nullitas Matrimonii contractus cum persona serva ignorata.
7. Conditio servilis an dirimat Matrimonia Infidelium?

- 8 **Conditio servilis quando non dirimat Matrimonium?** & num. 9.
- 10 **Nullum fit Matrimonium an ratificandum sit coram Parocho, & testibus?**
- 11 **Domini an possint prohibere servis, ne nubant?**
- 12 **Condemnati ad trimes, & ad perpetuum carcerem an possint contrahere Matrimonium?**
- 13 **Conditionatus consensus an sufficiat ad Matrimonium?**
- 14 **Conditionata Matrimonia bodie à Parochis non sunt admittenda.**
- 15 **Conditionum genera quatuor circa Matrimonium. Et quæ?**
- 16 **Conditiones contrarie substantie Matrimonii illud irritant. Et quæ sint?**
- 17 **Votum castitatis in conjugibus an sit contra bonum Proles?**
- 18 **Conditiones honeste contra substantiam Matrimonii an illud irritent?**
- 19 **Debitum conjugale reddendum si justè petatur.**
- 20 **Conditio negativè tantum se habens contra bonum proles non irritat Nuptias.**
- 21 **Dominium corporum sufficit in Matrimonio, usu remoto.**
- 22 **Conditiones contra substantiam Matrimonii illud irritant Jure naturali.**
- 23 **Ignorantia impedimenti Matrimonialis an excuset à nullitate?**
- 24 **Conditio, ne Uxor laicet suam prolem, an irritet Matrimonium?**
- 25 **Silentium conjugis circa conditionem an faciat Matrimonium validum?**
- 26 **Conditiones turpes an irritent Matrimonium?**
- 27 **Impossibile conditionum multiplicitas, ac declaratio.**
- 28 **Impossibiles conditiones an irritent Matrimonium?**
- 29 **Conditiones honeste, & licite quando irritent Matrimonium.**
- 30 **Conditio si est legitima? & Uxor sit illegitima, irritat Matrimonium.**
- 31 **Conditio de futuro quando faciat Matrimonium nullum?**
- 32 **Peccatum mortale est contrahere Matrimonium sub conditione. Et cur?**

Secundum impedimentum dirimens est **Conditio**; quæ Vox, tamquam impeditiva, & irritans Matrimonium, duas habet significationes. Prima est, quæ denotat personam servilem, & libertate caretem, cum qua aliquis liber contrahit conjugium. Altera est, quæ innit conditiones, seu requisita, pacta, aut conventiones; sine quibus qui contrahunt nuptias, intendunt eas non valere, sed esse irritas, nullas, & invalidas. Idcirco de utraque significatione in præsentî Decisione agemus ad declarationem impedimenti hujus dirimentis, quod vocatur **Conditio**.

Primo itaque hæc Vox **Conditio** significat conditionem servilem, quæ facit irritum Matrimonium, si contrahatur à libero homine cum persona existente in servitute; de qua notitiam non habebat. Circa hanc conditionem servilem, quæ apud nos non est amplius in usu, notare licet principium, & finem. Initium habuit servilis conditio, & introducta est servitus hominum ferè statim post diluvium, ut constat ex verbis Noe *Genes. 9. 26.* cum quibus punivit impudentiam filii sui Cham, qui cum nudam dormientem, & à vino oppressum inspexerat, & irriserat, dicens: *Benedictus Dominus Deus Sem; sicut Chanaan servus ejus. Dilatet Deus Japhet, & habitet in tabernaculis Sem; sicut Chanaan servus ejus.* Undè paulò post descendentes à Cham ceperunt ferri servi, & rediit in servitutem ab illis, qui de stirpe Semi, & Japheti erant; sicut servitus hominum originem habuit Anno 1671. à crea-

tionem mundi; ad quem Annum Salianus num. 11. ita scribit: *Habet hoc primum loco inducendam in penam peccati servitutem, naturæ juri repugnantem, quæ exigit, ut libertate, qua quisque naturaliter donatus est, potitur; & laborem, atque industriam suam in propriam utilitatem convertat; cum servorum sit, non secus atque equorum, & asinorum in usus hominum utilitatem deservare, nulla utilitate sua.* Hinc de Abraham, qui natus est ab eadem creatione Mundi Anno 2039. legitur in *Genes. 12. 16.* quod fuerunt ei *ovæ, & boves, & asini, & servi, & famule.* En quam antiqua est infelix conditio hominum, qui in servitute, & sub potestate aliorum coacti erant vivere. Quo verò ad finem miseriam hujus conditionis servilis apud nos, & in his regionibus nostris, obfero eam defecisse post Sæculum duodecimum circiter à Nativitate Christi; duravit enim servitus hominum in hac Civitate Paduæ usque ad Annum 1200. siquidem in Libro Privilegiorum Illustrissimi, ac Reverendissimi Capituli hujus Ecclesiæ Cathedralis ad pag. 41. notatum est Testamentum conditum Anno 1195. ab Henrico Canonico Paduano, in quo inter cætera legavit libertatem Balduino servo suo verbi istis: *Baldinum servum suum liberum dimisit cum omni peculio suo; & eum ab omni vinculo servitutis absolvit; & jus patronatus ei remisit.* Apud Svecos, & in toto illo amplissimo Regno conditio servorum duravit per totum Annum 1300. tunc enim, ut scribit P. Antonius Foresti in suo *Mappamundo Historico tom. 5. part. 2. pag. 99. Ann. 1302.* Il Mareciallo Torchillo prima di gravarsi dal peso della Regenza, giudicò spedito il riformare le Leggi del Regno; una delle quali comandava, che più non si potessero comperare, & vendere uomini di qualunque condizione si fossero, non essendo ragionevole, che un Cristiano vendesse l'altro, mentre Cristo gli aveva comunemente col proprio Sangue redenti. Pena hæc servitutis hominum nunc ablata est à Deo inter nos Christianos ferè per Europam totam: at in Asia, Africa, & America perseverat adhuc, ut constat legentibus Historias, ac Itinera per illas Orbis partes. In Libro itinerario Domini Gabriëlis Bremond, typis impresso Bononiæ Anno 1680. lib. 1. cap. 8. pag. 49. hæc habentur circa Urbis Cayri descriptioem; *Vicino à un'altra Han (cioè gran castamento) ove si tengono gli Schiavi bianchi da vendere; ed un poco più lontano uno de Schiavi neri, essendo tutti nudi esposti a gli occhi di tutti. Dietro di Han Kalil vi è una picciola strada senza esto, ove il dì del mercato si conducono tutti detti Schiavi, Maschi, e Femine à vendere; e li si possono vedere tutti nudi, e maneggiarli per conoscere le loro infermità, bontà, e bellezza, e li ordinano in fila sì come le bestie. Infelicitas lacrymabilis conditionis humanæ!*

Igitur si quis homo liber, & ingenuus contrahat Matrimonium cum ancilla, idest cum muliere servilis conditionis, ignorans eam esse servam; vel à contra si mulier libera celebret conjugium cum homine servo, nesciens eum esse talem, & credens illum esse liberum; Matrimonium est nullum, irritum, & invalidum juxta *text. in cap. Si femina. 29. qu. 2. & in cap. fin. De Conjug. Servor.* Ratio est ob errorem conditionis persone servilis, cum quo ille, qui liber est, eam duxit; ex contracto enim Matrimonio cum persona in servitute existente, gravis injuria fit conjugii libero; & læditur bonum proles, quæ non potest commode nutrirî, & educari; cum omnia, quæ servus acquirit, domino acquirit; & tandem adversatur mutua cohabitatio; cum servus debeat in domo Domini habitare, & ab eo possit in remotas partes mitti. Accedit, quod error tollit consensum, quia ferat absolute in objectum existimatum; & ab alio avertit agentem omnino. *I. Si quis per errorem. ff. De Jurisd. l. Nihil tam contrarium, ff. De Reg. Jur. quare error in corpore vitiat*

tat omnes contractus. *l. Quod tamen. 14. l. In venditionibus. 69. ff. De Contrahend. Emption.* Undè his omnibus de causis justè statuitur ab Ecclesia, ut error conditionis servilis omnino irritet Matrimonium. S. Thomas in 4. dist. 30. quæst. unic. art. 1. & in addit. 3. p. 9. 52. art. 1. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 19. Bassilius Pontius lib. 7. cap. 43. Averfa quæst. 12. sect. 2. Vers. Secundò. & aliis omnis Salmanticenses tract. 9. de Matrimonio cap. 10. num. 21. qui omnes advertunt, impedimentum hoc non esse de Jure naturali; sed ex solo Jure Ecclesiastico positivo, est valde conformi Juri naturæ ob rationes supra relatas; & hoc idem docet Gonzalez in Comment. ad cap. ult. de Conjug. Servor. num. 3. subdens, quòd inter infideles impedimentum hoc vim non habet; & ideo si inter eos persona libera contrahat ignoranter Matrimonium cum serva, Matrimonium est validum; & citat per hæc opinione Sanchezium d. disp. 19. num. 16. Rebelleum lib. 3. q. 3. sect. 2. num. 12. & Arnulphum de Jure Connubior. cap. 3. sect. 3. Non desunt tamen Doctores, ac rationes in contrarium, quas vult Salmanticenses d. cap. 10. num. 24. & ibi Sylvester. Verb. Matrimonium. 3. q. 1. Layman lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 2. num. 3. & alii qui etiam apud infideles ignorantiam servitutem irritat, ajunt, connubia ex rationibus, ibi per studiosos videndis.

Plures autem quæstiones, ac dubia movent, & examinant Theologi circa hoc impedimentum dirimens conditionis servilis, quas hic recensere superfluum arbitror; cum, ut dixi, usus mancipiorum, & servitutem, ex Deo benigne, apud nos Christiani fideles, non reperitur. Cæterum, ne Clerus noster eorumdem dubiorum sit penitus ignarus, ea summam annotabo. Primum est, an liber homo contrahens ignoranter cum ancilla, si paratus esset eam ducere, etiam si scivisset ejus conditionem servilem, an inquam in hoc casu Matrimonium esset validum? Alii DD. affirmant, alii negant, quia ad valorem Matrimonii requiritur actualis consensus liber ab errore. S. Antonius 3. part. tit. 11. cap. 3. Candidus disquisit. 28. art. 3. dub. 2. & alii apud Salmanticenses dicit. cap. 10. num. 22. Secundum dubium est, Quid juris si quis liber contrahat cum libera, quæ credebat esse ancillam? Vel si ancilla nubat servo, quem putabat esse liberum? Et in utroque casu respondet DD. Matrimonium esse validum, quia in neutro, qui errat, deteriorat suam conditionem. Sanchez d. lib. 7. disp. 19. num. 23. Averfa d. qu. 12. sect. 12. Vers. Septimò; & Vers. Octavò. Salmanticenses aut. cap. 10. num. 23. Tertium dubium est, an hoc impedimentum servilis conditionis dirimat Matrimonium, si error sit vincibilis, & crassissimus? Quòd non dirimat, respondet Sotus in 4. dist. 35. q. 1. art. 2. & alii apud Sanchezium d. disp. 19. num. 20. qui tamen cum DD. ibi per eum allegatis, tenet, quòd dirimat; nam quicumque ignorantia tollit voluntarium; & per consequens destruit consensum formalem, & liberum, qui requiritur ad validitatem Matrimonii; & ita docent etiam Salmanticenses d. cap. 10. num. 28. Quartum dubium est, an attenda nullitate conjugii per conditionem servilem ignoranter contracti, si conjux liber contentetur stare in illo Matrimonio, alter conjux servus possit ab eo resillire, vel teneatur in eo remanere? Multi multa dicunt, sed dubium sub distinctione resolvunt: si servus contraxit cum libero fraudulenter, & data opera eum decipiendo non potest resillire, si liber velit in Matrimonio permanere: at si bona fide, & absque fraude contraxit, potest, si vult, attenda nullitate contractus, ab eo recedere. Ita DD. apud Salmanticenses d. cap. 10. n. 31. Quintum dubium est in hoc impedimento, si liber conjux velit à Matrimonio resillire, utrum ipse admittendus sit ad probandum, quòd per errorem

De Sacram. Matrim.

contraxerit? vel uxor ancilla probare debeat, quòd scienter eam duxerit? Alii dicunt, liberum conjugem teneri ad probandum suam ignorantiam ex cap. fin. de Conjug. Servor. Alii ancillam posse probare, quòd habebat notitiam suæ conditionis servilis arg. *text. in cap. 1. De Pœnit. Prælat. & in cap. Quod dicitur. dist. 26.* Salmanticenses citant pro utraque opinione DD. in d. cap. 10. num. 32. Ego dicerem, utriusque conjugii esse assignandas probationes, ut clarius Veritas cognoscatur à Judice, qui sententiam est laturus super nullitate, vel validitate illius Matrimonii. Sextum dubium est an dentur casus, in quibus validum sit Matrimonium contractum ab uno conjuge libero cum altero conjuge in servitute positò? Et respondet DD. dari quatuor casus. 1. Si dominus faciat Instrumentum dotale ancillæ suæ, vel servo, nam per hoc censetur eos liberos facere. *l. Unica. C. de Latin. libert. 2.* Si Patronus accipiat ancillam suam in uxorem, vel domina nubat servo suo. 3. Si dominus conjugis in sua servitute existentis tractet ipse Matrimonium, & det eundem suum servum, vel ancillam in Matrimonio personæ liberæ; tacens, & nihil dicens de ejus conditione servili. 4. Si persona libera spontè, ac sciens nubat personæ in servitute existentem: in his enim omnibus casibus Matrimonium est validum, ut fuso differunt Sanchez d. lib. 7. disp. 19. & 20. Bassilius Pontius d. lib. 7. cap. 44. Averfa d. quæst. 12. sect. 2. & alii quos referunt Salmanticenses d. c. 10. a num. 33. & seqq. Novissimè Justus de dispensat. Matrim. lib. 2. cap. 13. num. 14. & seqq. usque ad num. 30. Septimum dubium est, si inito nulliter Matrimonio inter conjugem liberum cum servo ob ignorantiam ejus servilem conditionem, & conjux liber velit continuare in conjugio; an satis sit ejus tacitus consensus, & actus conjugii exerciti post cognitam servitutem, vel opus fit novo explicito consensu coram Parocho, & testibus præstando? Emin. Card. de Lauræa tenet, esse necessarium novum consensum coram Parocho, & testibus. Ita in *disp. 21. de Matrim. art. 2.* Matrus verò ait, sufficere tacitum consensum, si prius præstiterat illum coram Parocho, & testibus; *disp. 7. num. 401.* Et in praxi non esset discedendum ab opinione ejusdem Emin. Card. de Lauræa; quia ratificatio Matrimonii invalidi semper est facienda coram proprio Parocho, & testibus, ut decisum est à Rota Romana coram Ludovico Decif. 395. & coram Seraphino Decif. 900. & bene advertit Bassilius Pontius de Matrim. lib. 5. cap. 6. quamvis contrarium scribat Gobatus tract. 9. num. 500. & tract. 10. num. 415. cum non viderit Decisiones Rotales, quæ prævalent opinionibus privatorum Doctorum. Menochius consil. 1196. num. 2. & Loterius de Re Benefic. lib. 1. q. 80. Tantiò magis, quia idem quòd à Rota decisum, declaratum est etiam à Sacra Congregatione Concilii, ut testatur Fagnanus in cap. fin. de Conatition. appositionis num. 26.

Duo autem veniunt observanda à studiosis pro integra cognitione hujus impedimenti dirimentis Matrimonium ob servilem conditionem. Unum est, quòd Domini prohibere non possunt servus suis, ne-que eos impedire, ne contrahant Matrimonium; & ratio est, quia jure naturali, & divino singuli homines habent facultatem, & libertatem inveniendi conjugia ad propagationem humanæ speciei, & in remedium propriæ concupiscentiæ, qua facultate nullo jure humano possunt spoliari; neque potestas Domini in servum huic naturali facultati prævalere potest, à quo solita obsequia tantummodo exigere potest. Sanchez d. lib. 7. disp. 21. num. 3. Averfa q. 3. sect. 7. Vers. In hoc tamen; & legitur decisum in c. 1. De Conjug. Servor. atque bene notatur à Justo d. lib. 2. De Dispensat. Matrim. cap. 13. num. 27. Alterum est, quòd singulariter advertit Matrus d. disp. 7. n. 402. in fine;

G 4

in fine; videlicet hoc conditionis servilis impedimentum dirimens reperiri etiam in hominibus liberis, sed a iudice condemnatis ad trimeses, vel ad carcerem in perpetuum, ac tota eorum vita durante; hi enim sunt servi pœnæ, & ideo si sub aliquo prætextu, ac colore contraherent Matrimonium cum aliqua muliere ignorante eorum condemnationem, nullum, & irritum esset Matrimonium; quod est menti tenendum; nam potest in praxi hic casus evenire. Et hæc satis de conditione servili dirimente Matrimonium.

Secunda significatio huius vocis *Conditio* innuit pacta, conventiones, ac requisita, sub quibus aliquando ab aliquibus contrahitur Matrimonium; quæ si non verificentur, contractus est nullus, ob defectum consensus in eo præstiti, non absoluti, sed conditionati. De his conditionibus tam multa differunt Sanchez libr. 5. de Matrim. in novem integris disputationibus, Basilius Pontius toto libr. 3. per capita XVII. Aversa tota Quest. V. in paginis XVI. & ut de aliis taceam, Salmanticenses a. tractat. 9. de Matrim. cap. 7. in quo se diffundunt per folia integra octo; ut impatientiam provocent in eis legendis; attentis maxime pluribus ineptiis, ac insubilibus questionibus, & dubitationibus circa ridiculas plurimas conditiones; tanto magis, quia iidem Salmanticenses d. cap. 7. in princ. §. num. 8. protestantur; quod post Concilium Tridentinum Parochi, coram quibus sunt contrahenda Matrimonia, non sunt ab eis admittenda sub conditionibus, sed admonendi contrahentes, (quatenus conditionatè vellet inire conjugium) ut expectent adimplementum præsentis conditionis, & interim contenti sint celebrare Sponsalia tantummodo de futuro. Quapropter nos in præfati Decisione, cum consulamus studio practico Parochorum, ea quæ scitu necessaria sunt circa consensus conditionatum, ex quo impedimentum dirimens Matrimonium exurgere potest, solummodo, omni possibili brevitate, inferemus. Igitur sciendum, quod Conditiones omnes reducuntur ad quatuor genera, adeo ut Aliæ sint contrariæ substantiæ Matrimonii, & bonis eius. Aliæ sint turpes, sed substantiæ Matrimonii non contrariæ. Aliæ sint impossibiles. Et Aliæ sint honestæ, & possibiles, quæ subdividuntur in tres species, ita ut aliæ sint de præterito, aliæ de presenti, & aliæ de futuro.

Primum genus continet conditiones contrarias substantiæ Matrimonii, & bonis eius; cumque bona Matrimonii sint tria, *Proles, Fides, & Sacramentum*; si in incedo conjugio apponatur aliqua conditio contraria uni ex his tribus bonis, irritat Matrimonium, tanquam incompatibilis, imò destructiva substantiæ Matrimonialis. Sint Exempla. Duco te in Uxorem, sed cum hac conditione, si generationem proli evites. Vel si poculum sterilitatis sumpseris. Hæc enim omnes conditiones destructivæ proli, quæ est unum ex tribus bonis Matrimonii, adversantur eius substantiæ, & illud dirimunt, ac irritum faciunt. Pariter sit exemplum conditionis contra secundum bonum Matrimonii, quod est Fides: Duco te in Uxorem, si pro questu ad adulterandum te tradas. Etenim hæc quoque conditio irritat Matrimonium, quia destruit fidelitatem, quam conjuges sibi servare debent, & quæ est de substantia Matrimonii. Item exemplificatur de conditione contra tertium bonum Matrimonii, quod dicitur Sacramentum, id est eius indissolubilitatem, & perpetuitatem: Duco te in Uxorem, donec inveniam aliam te ditioem, seu puberiores; irritat etiam hæc Matrimonium, quia destruit eius substantiam. Et hæc conditiones esse Matrimonii irritativas, & destructivas statum est in cap. fin. De Conditionib. apposit. ubi Summus Pontifex Gregorius Nonus ita decrevit: Si conditiones contra substantiam conjugii inferantur,

puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem proli evites; vel donec inveniam aliam bonore, vel facultatis digniorem; aut si pro questu adulterandum te tradas, Matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Ratio autem, cur prædictæ conditiones irritent Matrimonium, est, quia non consentitur in ipsum, qui eius substantiam impugnat, & destruit; videlicet prædicta tria bona, quæ sunt substantia conjugii; ut de Prole habetur in cap. Aliquando 32. q. 5. de fide, seu fidelitate inter conjuges servanda in cap. Solet. 32. q. 2. & in cap. si. 32. q. 6. de Sacramento, hoc est de perpetuitate in cap. Quos Deus. 33. qu. 2. & in cap. Illud. De Præsumptionib. Idcirco communis est omnium Theologorum, & Canonistarum doctrina, quod omnes conditiones destruentes substantiam Matrimonii, & eius tria bona prædicta, faciunt impedimentum dirimens. S. Thomas in 4. dist. 29. qu. 5. artic. 3. quæstione. 3. & in addit. 3. part. qu. 47. art. 5. Sanchez libr. 5. disp. 9. num. 3. Aversa qu. 5. sect. 5. Basilius Pontius libr. 3. cap. 9. & alii quos cumulat Salmanticenses a. tract. 9. de Matrim. cap. 7. num. 87. quibus addendi sunt Matrisius in 4. disput. 7. num. 160. Emin. Card. de Lauræa de Matrim. disput. 20. art. 1. per totum; Fagnanus in Comment. ad dist. capit. fin. de Condit. appof. à n. 1. & seq. atque Emmanuel Gonzalez ad eundem text. num. 3. tom. 4.

Sed contra prædicta aliquis objiciet: Matrimonium inquit inter habentes votum perpetuum castitatis, & sibi ipsis spondentes illud servare etiam post contractum Matrimonium, est validum; ut ex exemplis per nos adductis supra Decif. II. num. 16. & ex rationibus validitatis conjugii DEIPARÆ cum Sancto JOSEPH, etsi eorum Vota perpetua Virginitatis servare adinvicem sibi sponderint; Decif. III. num. 19. & seq. Sed conditio servandi Votum perpetuæ castitatis est contra bonum Proli, & sic contra substantiam Matrimonii: Ergo malè videtur decifum in cit. cap. fin. de Condit. appof. quod conditio contra bonum proli sit contra substantiam Matrimonii, & illud faciat irritum, invalidum, & nullum. Contra hæc objectionem dantur resolutiones quatuor.

Prima est, quod Gregorius Nonus decrevit, Matrimonium esse nullum, & irritum per conditiones contra eius substantiam, seu bona appofitas, si sint inhonestæ; secus autem si honestæ sint, prout illa de servando Voto castitatis. Ita Vasquez disp. 195. cap. 6. num. 63. Basilius Pontius libr. 3. cap. 11. n. 6. ubi plurimos sic respondentes allegat; prout faciunt etiam Salmanticenses d. cap. 7. num. 93. hanc rationem reddentes: Quia si ante Matrimonium mutuo Voto conjuges se adstringerent castitatis, obligarentur ad non petendum, nec reddendum debitum, similiter si se Voto Religionis obligarent; & tamen valide Matrimonium inirent. Ergo idem dicendum, si contraherent sub conditione se nunquam carnaliter cognoscendi. Item si post Matrimonium se mutuo obligarent ad castitatem servandam, vel ad ingressum in Religionem, Matrimonium non dissolveretur. Ergo similiter si ante Matrimonium id facerent.

Secunda resolutio prædictæ objectionis est; quod Matrimonium solummodo includit obligationem reddendi debitum, quoties iuste fuerit petitum. At ex suppositione præcedentis Voti castitatis ante conjugium manifestat, & cum conditione illud servandi in contractu Matrimonii posita, non iuste petitur debitum: Ergo dicta conditio non habet vim dirimenti, quia non est contra Jus alterius conjugis circa petitionem debiti. Ita Castropalaus de Matrim. disp. 2. puvl. 11. §. 4. num. 6.

Tertia resolutio. Illud est contra substantiam Matrimonii, quod positivè ponitur contra aliquod bonum

num ipsius, ut si prolem occidat, si venenum sterilitatis procuret; non autem id quod negativè tantum se habet; ut in habentibus Votum castitatis, & ejus observantiam sub conditione ponentibus: ita Pontius d. libr. 3. cap. 11. num. 6.

Quarta verò resolutio, quæ magis germana, & communis reputatur, est illa, quam ponit doctissimus Matrisius d. disp. 7. num. 162. his verbis: Quia (inquit) essentia Matrimonii consistit in mutuo dominio, & subiectione corporum per originem ad usum Matrimonii; sed potest subsistere dominium, & subiectione corporum cum prædicta obligatione; cum enim dominium distinguatur ab usu, potest verum dominium subsistere cum obligatione, seu conditione non utendi respectu. Quod latius explicat sub num. 163. ostendens, habentes Votum perpetuæ castitatis, & contrahentes Matrimonium sub conditione illud servandi, nullum ejus bonum offendere; non bonum Sacramenti, quia perpetuè simul vivere volunt; non bonum fidei, quia corpus suum alteri non tradunt; non bonum proli, quia (ait) contrahentes non se obligant ad Prolem impediendam per media illicita, quod solum impedimentum substantiæ Matrimonii repugnat, non autem per media licita, vel per Votum castitatis mutuo consensu emissum, vel per Religionis ingressum; & de tali proli impedimento loquitur Pontifex in eo cap. fin. & intellexit conditionem appofitam de evitanda, seu impedienda generatione, habentio tamen copulam, & procurando per venena sterilitatem, aut abortum, & similia. Hinc valida fuerunt Matrimonia illorum, qui cum pacto servandi perpetuum castitatem contraxerant, ut probavimus, d. Decif. II. & Decif. III.

Cæterum circa prædictas conditiones Matrimonium dirimentes, & ejus substantiam inimicantes, nonnullas illationes Doctores faciunt, satis notatè distinctas, & sunt sequentes. Una, quod ex ipsorum conditionibus irritatur Matrimonium non ex solo Jure Canonico, sed etiam ex Jure naturali; quia de Jure naturæ quidquid destruit substantiam contractus, irritat ipsum contractum; cumque prædictæ conditiones destruant substantiam Matrimonii consistentem in illis tribus bonis Proli, Fidei, & Sacramenti; de Jure naturæ irritant Matrimonium. Ita Sanchez d. libr. 5. disp. 9. num. 3. & Salmanticenses a. tract. 9. cap. 7. numer. 87. ex qua illatione inexcusabilis sit ineptia illa, quam iidem Salmanticenses referunt d. cap. 7. num. 26. assertam à Sanchezio, & aliis Theologis de Matrimonio scribentibus, scilicet opus esse, ut contrahentes cum conditionibus contrariis substantiæ Matrimonii notitiam habeant Juris Canonici in d. cap. fin. de Condit. appofit. ad hoc ut Matrimonium sit irritum; aliàs si illud ignorent, conjugium erit validum; hoc enim est ineptè dictum, stante Juris axiomate, quod Ignorantia Juris neminem excusat, & præcipue Juris naturalis; & circa impedimenta Matrimonii dirimentia; ut bene advertit Fagnanus tom. 5. in cap. Ex parte, num. 12. de Regular. his verbis: Et ro vera maximum absurdum esset, si in hac materia tam gravi Matrimonii admittetur ab Ecclesia exceptio ignorantie Juris; nam hoc præterit licet contrahentibus Matrimonium, aut Sacros Ordines suscipientibus allegare defectum consensus ob juris ignorantiam; quod abhorret Sacri Canonis. cap. Presbyterum, 28. dist. cap. Ad id, quod. Et cap. It, qui fidem. ubi DD. de Sponsalib.

Alterà illatio est, quod si quis ineat Matrimonium cum hac conditione, ut ipsa Uxor non educet prolem nascituram, sed eam aliis tradat lactandam, educandam, seu nutriendam, Matrimonium valet, nec irritum dici potest. Basilius Pontius d. libr. 3. cap. 11. num. 3. Sanchez d. libr. 5. disp. 9. num. 13. & Salmanticenses d. cap. 7. num. 88. ubi nonnullos contrarium opinantes allegant. Et Tertia illatio di-

cit, quod si unus conjux contrahat cum aliqua conditione contraria substantiæ Matrimonii, vel uni ex tribus bonis ejus; sed alter conjux eandem conditionem nec recipiat, nec acceptet; sed de ea nihil dicendo, ineat Matrimonium; in hoc casu non erit irritum, sed validum. Sanchez dist. disput. 13. num. 5. Fagnanus in d. cap. fin. numer. 4. de Condit. appofit. ea ratione quia taceat censetur contradicere favore Matrimonii. cap. Per tuar. col. 11. & allegat plures Canonistas ita sentientes; subdens num. 5. quod iidem Scribentes consulunt, ut causæ sint mulieres, ut dum Viri apponunt conditiones contra substantiam Matrimonii, taceant, & nihil respondeant, nam sequuta copula Matrimonium est indissolubile. Sed hæc satis de his conditionibus destruentibus substantiam Matrimonii.

Secundum genus conditionum continet illas, quæ vocantur turpes, sed substantiæ Matrimonii non sunt contrariæ. Hujusmodi sunt, Exempli gratia, duco te in Uxorem, si talem pecuniam furaberis, vel si talem Uxorem occideris, si Religionem Calvinisticam amplecti fueris, & similes; quas quidem non irritat Matrimonium, sed ipsas irritat, & pro non adjectis haberi omnes Theologi, atque Canonistæ advertunt juxta eandem Decretalem Gregorii Noni in cap. fin. De Condit. appofit. ubi in fine subdit: Licet conditiones appofite in Matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi. Et ideo sic docent Eminentiss. Card. de Lugo De contractib. in genere disp. 26. sect. 14. num. 369. Sanchez d. libr. 5. disp. 15. Basilius Pontius libr. 3. cap. 5. Aversa quest. 5. sect. 5. Matrisius dist. disp. 7. num. 158. Eminentiss. Cardin. de Lauræa de Matrim. disp. 20. art. 2. §. 5. & Salmanticenses dist. cap. 7. de Matrim. pund. 6. n. 101. & 102. quibus tamen in locis omnes concorditer volunt, quod si contrahens cum conditione turpi hoc animo contrahat, ut solit consensum præstare, nisi conditio illa sit posita in esse, Matrimonium ex tunc in re non est validum, ea ratione, quia essentia Matrimonii subsistere nequit sine consensu. cap. Sufficit. 27. q. 2. Ergo si ad positionem efficacem consensus aliquis exigat rem aliquam, quæcumque illa sit, consensus non est efficax, neque completus, nisi res illa posita sit, cap. Tuæ fraternitatis. De Sponsal. ibi: Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum. At si contrahens modo prædicto habuerit animum absolutum contrahendi, & ex loco conditionem turpem appofuerit, absque mora Matrimonium est validum in utroque foro; & casu quo dubium sit, an ex joco, vel non nisi adimpleta turpi conditione consentire voluerit in Matrimonium, in foro externo præsumitur ex joco adjectam fuisse, & Matrimonium habere validum; nam ab Ecclesia præsumitur, quod nemo velit Sacramentum sumere cum peccato mortali, ut fufius differunt Emin. Card. de Lauræa d. §. 5. & Salmanticenses d. cap. 7. num. 102. & numer. 103. ubi notant, hæc omnia esse intelligenda de conditionibus turpibus de futuro; quia si forent de præterito, aut de presenti, si verus fuit, Matrimonium valet; at si veræ non essent, irritum omnino ex defectu consensus remaneret.

Tertium genus complectitur conditiones impossibiles; circa quas advertere oportet, impossibilitatem provenire posse à diversis principijs; ideo aliæ conditiones dicuntur impossibiles à natura, ideo aliæ conditiones dicuntur impossibiles à factu, ut Contraho tecum, si calum digito terigeris. Aliæ sunt impossibiles ex jure, ut Contraho tecum, si licet uxorem ducere conjugantem in quanto gradu. Aliæ sunt impossibiles de facto, ut si quis dicat mulieri pauperi, Contraho Matrimonium tecum, si deturis mihi decem milia Ducatorum. Aliæ sunt impossibiles ex suppositione, ut si contrahens cum muliere corrupta dicat, Contraho tecum, si Virgo exstiteris, vel si dicat, Contraho

trabo tecum. si pater tuus vivit; qui tamen jam multo ante mortuus sit. His prænatis, Regula est, quod hæc conditiones impossibiles non irritant Matrimonium, sed ipsæ irritantur, & habentur pro non adjectis, ut definitum est in cit. cap. fin. De Condition. appofit. favore ipsius Matrimonii; ad exemplum ultimatum voluntatum, atque legatorum, quorum favorem conditiones impossibiles rejciuntur, & pro non adjectis censentur. l. Obtinuit. ff. de Condit. & demonstrat. nec non ff. Impossibilib. Insti. De Hæredib. Insti. quævis in aliis contractibus contrarium sit de Jure statutum, siquidem ubi sunt cum conditione impossibili, contractus ipsi irriti, nulli, & invalidi remanent. l. Impossibilib. ff. de Verb. Oblig. prout etiam in ff. si Impossibilib. Insti. De Inutilib. Stipulat. Fagnan. in d. cap. fin. num. 10.

Quæ tamen limitationes dant Doctores Regula supra dicta. Una est, quod uterque conjux contrahens cum conditione impossibili, sciat, & cognoscat, ipsam conditionem esse impossibilem; quandoquidem si uterque, aut unus eorum crederet, eam conditionem esse possibilem, in hoc casu Matrimonium esset irritum, & nullum. Ita Sanchez d. lib. 3. disp. 3. n. 9. Basilus d. lib. 3. cap. 3. num. 3. & Salmanticenses, alios allegantes, d. cap. 7. n. 22. ubi dicunt, Gregorium Nonum in cit. cap. fin. de Condit. appof. rejicere conditiones impossibiles cognititas, & manifestas illdem contrahentibus, secus autem si illas non cognoscant, & credant esse posibles; tunc enim Matrimonium stat in suspensio usque ad complementum conditionis, quæ postea cum appareat impossibilis, cessat obligatio exequendi contractum, & sic Matrimonium remanet nullum. Altera limitatio est, quod si à contrahente conditio impossibilis apponatur ita serio, ac determinatè, ut sub ea tantum consentire velit; tunc Matrimonium irritum remanet ex defectu consensus; à quo omnino pendet validus Matrimonii. Quod si dubium remaneat, an serio, vel ex joco adjecta fuerit impossibilis illa conditio, in hoc casu præsumitur ex joco, ita ut illa irrita censetur, Matrimonium verò sit validum juxta prædictum cap. fin. De Condit. appofit. ut late ostendunt Sanchez d. lib. 3. disp. 3. num. 16. Basilus Pontius d. lib. 3. cap. 4. num. 2. Averla d. q. 5. scilicet. 4. Matrus d. disp. 7. n. 154. Emin. Card. de Lauræa d. disp. 20. art. 2. §. 3. & §. 4. atque Salmanticenses d. cap. 7. num. 23.

Quartum tandem conditionum genus amplectitur conditiones licitas, atque honestas; quæ subdividuntur in tres species, quatenus alia dicuntur de præterito, alia de presenti, & alia de futuro; circa quas etiam plura, & quidem fastidiosa nimis scribunt Theologi; omnia tamen ab eis dicta restringuntur ad has duas conclusiones sequentes. Conclusio prima: Conditiones de præterito, ut duco te in Uxorem, si Pater tuus fuit Doctus, vel Judex, vel Dux; aut quid simile; prout etiam Conditiones de presenti, ut duco te in Uxorem, si es Virgo; vel si es legitima, & similes, non suspendunt Matrimonium; sed si veræ sunt, statim faciunt ipsum validum; si veræ non sunt, reddunt illud irritum, ac nullum. Ita S. Thoma in 4. disp. 29. quest. Unic. art. 3. qu. 3. ac etiam in addit. 3. part. quest. 47. art. 5. Sanchez lib. 5. disp. 6. n. 1. Salmanticenses, alios allegantes d. cap. 7. n. 52. Emin. Card. de Lauræa d. disp. 20. art. 2. §. 1. n. 22. & §. 3. novissime Matrus d. disp. 7. numer. 150. ubi hanc reddit rationem dicens: Nam qui sub ea conditione consentit, solum se obligare intendit supposita talis conditionis veritate. Ergo si detur, statim obligatus manet; secus si non detur. Concordat Fagnanus in cit. cap. fin. de Condit. appofit. à num. 13. §. 3. ubi querit, An Matrimonium coram Parocho, & testibus contractum à Virgo sub conditione, si mulier est legitima, ac deinde consummatum, sit validum, nec ne, si postea con-

stiterit, mulierem illegitimam esse? Et subdit ibidem: Hæc casus intelligit in quodam Cosmo, qui coram Parocho, & testibus contraxit Matrimonium cum Anna his verbis: Anna, si es legitima, accipio te in meam Uxorem. Deinde Matrimonium cum ea consummatum, ac prolem inde suscepit. Postea comperit esse, Annam non esse legitimam, sed naturalem natam ex concubina. Questum est, an valeat Matrimonium? Et pluribus rationibus, Juribus, ac Doctorum autoritatibus probat, non valere, copula non obstant, quia ab initio consensus fuit restrictus sub illa conditione de præsentia, ac præterito, si Anna fuerit legitima; qua conditione non existente vera, consensus non præstitit, & sic Matrimonium ab initio fuit nullum.

Conclusio secunda: Conditio de futuro vel habet certam, & determinatum tempus suæ futuritatis; ipsaque conditio non est contingens, sed certò futura, ut duco te in Uxorem, si annus proximus venturus erit bisextilis; vel si calendaris Aprilis sol orientur? Et tunc Matrimonium non suspenditur, sed statim valet. Vel conditio est de contingentiibus, ut duco te in Uxorem, si intra tres menses Lauream Doctorem obtinueris; vel si frater tuus obierit; aut si Navis ex Indiis advenierit. Et in hoc casu validitas Matrimonii pendet ab adimplemento conditionis; ita ut si verificetur conditio, Matrimonium tunc valet; si non verificetur, nihil actum censetur. Salmanticenses d. cap. 7. num. 33. & §. 54. ubi DD. citant, & advertunt, quod ante adimplementum conditionis utraque pars, vel etiam una tantum ex justa causa potest à contractu rescire; non etiam adimpleta conditione, quia statim Matrimonium censetur completum, & factum indissolubile; quod etiam docent Matrus d. disp. 7. à num. 152. & §. 3. Emin. Card. de Lauræa d. disp. 20. art. 2. §. 2.

Corollarium loco notabile unum importantissimum datur Studiosis Lectoribus, ac præcipue Parochis; videlicet, peccare mortaliter omnes, qui contrahunt Matrimonium sub conditione, Conjuges, Parochus, ac Testes, ut advertunt Averla quæst. 5. scilicet. 1. in fine; & Salmanticenses d. cap. 7. num. 5. ubi hanc reddit rationem dicens: Tum quia qui sacramentum sub conditione conficitur, obique necessitate peccaret, & cum sit in eo adeo gravis mortaliter. Atque non potest iusta causa adesse, ut Matrimonium sub conditione celebretur, cum non habeat effectum ante adimplementum conditionis, & post rescindit ante illam; & ita sed expectandus est conditionis eventus; sic cavendum est de conditionis impletione ante Matrimonii celebrationem. Tum etiam quia ex Matrimonio sub conditione celebrato pluribus libris, ac perplexitatibus actus aperitur. Ergo ut iste eventus non debent sub tali conditione conficere Matrimonium irritum, sed vel sponsalia tantum, vel expectare conditionis eventum. Ne obliquantur Parochi monitioni hujus: etsi per cursum annorum quinquaginta, quos in hac Curia Episcopali Patavina consumpsi, nunquam audiverim in hac amplissima Diocesi fuisse contractum Matrimonium aliquod sub conditione.

DECISIO XXI.

ARGUMENTUM.

Præmissis variis significationibus Voti, ejusdem definitione, ac multiplici divisione, ostenditur, Votum solemnè Castitatis, vel in Religione, vel in Sacrorum Ordinum susceptione emissum, esse Impedimentum dirimens Matrimonium. Referuntur duodecim Vota Hebræorum, qui tamen nunquam vovebant Castitatem, ita ut DEIPARA fuerit prima, quæ eam voverit. Inquiritur, Quo Jure Votum solemnè

lemne Castitatis dirimat Matrimonium? & Quo Tempore sit institutum hoc Impedimentum? Tandem firmatur, posse Summum Pontificem in Votis solemnibus Castitatis ex justa causa dispensare.

SUMMARIUM.

- 1 Votum solemnè Castitatis tum in Religione, tum in Ordine Sacro emissum dirimit Matrimonium.
- 2 Voti Vox plura significat. Et quæ?
- 3 Votum unde sic dicitur?
- 4 Voti definitio.
- 5 Voti ad validitatem quinque necessaria. Et quæ?
- 6 Propositum votandi non facit Votum.
- 7 Voti divisiones plures.
- 8 Votum aliud est simplex, aliud solemnè.
- 9 Votum solemnè Castitatis in Ordine Sacro, vel in Religione dirimit Matrimonium.
- 10 Votum simplex, & Votum solemnè in quibus conveniant? & in quibus differant inter se?
- 11 Voti solemnè Castitatis effectus tres.
- 12 Votum solemnè ex Ordine Sacro in quo differat à Voto Religiosæ Professionis?
- 13 Votum simplex cur non dirimat Matrimonium? Solemnè sic?
- 14 Ecclesie decretum facit, ut solum Votum solemnè Castitatis dirimat Matrimonium.
- 15 Hebræi non faciebant Vota Castitatis. De Votis eorum Regule XII.
- 16 DEIPARA prima fuit, quæ fecit perpetuum Votum Castitatis, Pauperatis, & Obedientie.
- 17 Votum solemnè Castitatis Quo Jure dirimat Matrimonium? & controversia magna inter Thomistas, & Scotistas.
- 18 Thomistarum rationes. Earum resolutio num. 22.
- 19 Scotistarum argumenta.
- 20 Jesuitarum Vota simplicia an dirimant Matrimonium?
- 21 Jesuita post emissam Vota dimisit à Religione an possint nubere.
- 22 Votum solemnè Castitatis quo tempore capiti dirimere Matrimonium?
- 24 Canonès facientes alicui Votum Impedimentum dirimens.
- 25 Impedimentum Voti solemnè dirimens est antiquissimum.
- 26 Christus, ac Apostoli an tria Vota Religionis emisserint?
- 27 Vota omnia Castitatis in primis seculis Ecclesie An tantum simplicia?
- 28 Clericis in Sacris quando prohibitum sit Matrimonium?
- 29 Papa an possit dispensare in Voto solemnè Castitatis?
- 30 Historicis antiquis est credendum.

Post conditionis Impedimentum dirimens, sequitur illud quod vocatur Votum, quod est in numero Impedimentorum Tertium, & complectitur Votum solemnè Castitatis tum Religiosorum, tum Monialium, à quo dirimitur Matrimonium post emissionem ejusdem Voti contractum; qui compar est Votum solemnè Castitatis, quod emittunt hi, qui suscipiunt Ordines Sacros; & numeratur inter eadem impedimenta dirimentia loco octavo sub hoc nomine Ordo; sed quia utriusque Voti est idem effectus in dirimendis Matrimonium, nos de utroque agemus in præsentia Decisione, in qua videbimus:

1. Votum unde dicitur, & Quid sit?
2. Quot simplex sit?
3. An in Lege veteri fuerint Vota solemnè Castitatis?
4. Quo Jure, & à quo tempore Vota Castitatis solemnè dirimant Matrimonium?

5. An Summus Pontifex possit in eis dispensare ad effectum, ut tam Ordinati in Sacris, quam Religiosi possint contrahere Matrimonium?

Quo ad Primum. Hoc nomen Votum plures habet significationes; aliquando enim significat desideria animi nostri, auspicia, seu deprecationes; unde hi, qui augurantur felicitatem Heris, vel amicis suis in festis Domini Natalitiis, solent, ut plurimum, dicere, exaudiat Cælum Vota mea. Aliquando denotat animi gratitudinem, & gratiarum actionem; prout in tabellis votivis, quæ offeruntur ad Altare alicujus Sacræ Imaginis, vel Sancti pro recepto aliquo beneficio, quæ dicuntur Vota. Aliquando innotuit suffragium, seu vocem, quam quis petit ab electoribus in collatione alicujus tituli; solent enim competitors rogando dicere, flagito ad favorem meum Votum vestrum. Aliquando idem est, ac opinio; cum enim inter plures de aliqua re disceptatur, qui dicit opinionem suam, solent concludere, tale est meum Votum. Hinc doctissimus Canonista Augustinus Barbosa, inter cætera egregia ejus opera typis impressa, dedit in lucem Libros tres, quos Vota Canonica appellavit, idest ejus opiniones in Consultationibus exhibitis iis, qui eum consulere volebant super controversiis, & rebus dubiis, de quibus in prædictis Votis. Aliquando Votum significat Matrimonium. l. 3. ff. De Succession. unde quando quis secundo nubit, solemus dicere, transit ad secunda Vota. cap. 9. de testib. & cap. 5. de Sponsalib. Principaliter tamen Votum significat obligationem, donationem, spontaneamve largitatem, quam quis facit Deo, vel Sanctis ejus in obsequium, & honorem ipsius Dei, vel Sanctorum; & dicitur Votum à voluntate; siquidem cum vovens non sit obligatus ad illam rem tradendam, ac mera, ac libera sua voluntate vult illam tradere; & sic Votum appellatur quasi Voluitum, eò quia vovens spontè vult rem votam dare, ac offerre juxta suam voluntatem, quæ primum movit rationem ad promittendum juxta S. Thomam 2. 2. quest. 88. art. 1.

Definitur autem Votum, quod sit Deliberata promissa facta Deo, de re ipsi grata. Tamburin. lib. 3. in Decal. cap. 9. num. 1. Lessius de Just. & Jure lib. 2. c. 40. num. 1. Vel, ut alii dicunt, Deliberata promissa facta Deo de meliori bono. Cotonius lib. 1. Controv. 12. cap. 1. num. 1. & passim Moralistæ omnes, qui notant quinque esse necessaria ad validitatem Voti. Primum quod factum sit cum animi deliberatione; idest cum animadversione ad id, quod quis vult Deo promittere; & hæc animadversio non requirit longam mentis agitationem; sed tantam deliberationem, quanta sufficit ad peccandum mortaliter, juxta Glossam in cap. Mulier. 32. quest. 1. dicentem per quantum deliberationem quis potest obligari diabolo, (nempe per peccatum) potest etiam obligari Deo, (idest per Votum.) Ratio necessaria deliberationis est, quia Votum est lex, quam sibi vovens imponit; ideo opus est maturo judicio, quo cessante, Votum non tenet, ut in semidormiente, Semiebrio, & in primis quibusdam motibus; etsi ita vovens venialiter peccaret. Tamburin. d. lib. 3. cap. 10. §. 1. & 2. Lessius d. cap. 40. num. 2. Secundò Votum debet esse spontaneum; alioquin si emissum sit per vim, & metum, seu cum errore, non tenet. Lessius ibidem numer. 5. & Tamburin. lib. 1. in Decal. cap. 2. §. 4. & d. lib. 3. cap. 13. Tertio, requiritur, ut Vovens habeat veram intentionem esse obligandi, quia sine ea promittens solis verbis, non facit Votum verum; cum, ut supra diximus, hoc pendeat à voluntate. Lessius n. 6. & Tamburin. d. lib. 3. cap. 12. Quarto, Ut res promissa sit grata Deo, vel ut alii dicunt, de meliori bono, quia promittere cupiamus quod ei displicet, non est rem gratam offerre, sed minari. Deo autem non potest placere res, quæ non sit bona, ac de meliori bono. Lessius ubi sup. num. 8.